

Sag C-289/19**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

9. april 2019

Forelæggende ret:

Gerechtshof Den Haag (Nederlandene)

Afgørelse af:

2. april 2019

Appellant:

Dexia Nederland BV

Indstævnt:

Z

Hovedsagens genstand

Hovedsagen vedrører to aftaler om leasing af værdipapirer, der er indgået mellem Z, en forbruger, og en retlig forgænger for Dexia Nederland BV (herefter »Dexia«), en bank. Det er herved omtvistet, hvilket beløb Dexia kan gøre krav på ved leasingaftalernes ophør før tiden. Særligt drejer det sig om spørgsmålet, hvilke regler der skal finde anvendelse på afviklingen af leasingkontrakterne, efter at det pågældende vilkår i aftalen er blevet erklæret for urimeligt.

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Denne anmodning i henhold til artikel 267 TEUF vedrører spørgsmålet, om den, der anvender et vilkår, som af en (national) ret er blevet erklæret urimeligt i den betydning, der forudsættes i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugerftaler, kan påberåbe sig en lovbestemt ordning i den udfyldende ret, når det for urimeligt erklærede vilkår fremgår som fordelagtigere for forbrugeren end den i henhold til den udfyldende ret gældende nationale ordning.

Præjudicielle spørgsmål

1. Kan den, der anvender et vilkår, der er blevet annulleret som urimeligt, og hvorefter forbrugeren ved manglende opfyldelse af sine forpligtelser skal betale erstatning, påberåbe sig den lovbestemte skadeserstatning, der gælder som udfyldende ret?
2. Har det for besvarelsen af dette spørgsmål nogen betydning, om den erstatning, som der i henhold til de nationale regler om skadeserstatning kan gøres krav på, er lige så stor eller mindre eller højere end erstatningen efter det annullerede vilkår?

Anførte EU-retlige bestemmelser

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler.

Anførte nationale bestemmelser

Burgerlijk Wetboek (den borgerlige lovbog, herefter »BW«): artikel 6:101, 6:233 og 6:277.

Den gamle borgerlige lovbog: artikel 7A:1576e, stk. 2.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

- 1 Denne sag vedrører aftaler om leasing af værdipapirer, der i slutningen af halvfemserne i forrige århundrede og i begyndelsen af dette århundrede i stor stil blev udbudt af nederlandske banker, hvorved der blev investeret med lånte penge. I det væsentlige gik dette produkt ud på, at leasingtager (i reglen en forbruger) i en bestemt periode lånte penge af banken (herefter »hovedstolen«), med hvilket beløb banken så for leasingtagers regning og til brug for denne købte aktier. Ejendomsretten til aktierne blev hos banken, indtil lånet var afdraget, mens et eventuelt udbytte tilfaldt leasingtager. I løbetiden betalte leasingtager renter af det lånte beløb, og i visse tilfælde også afdrag (herefter »månedsafrag«). Ved udløbet af løbetiden blev aktierne solgt, og leasingtager fik provenuet fra aktierne efter fradrag af eventuelt stadigt skyldige månedsafrag. Da der blev investeret med lånte penge, kunne der med en relativt ringe »investering« (renter og et eventuelt afdrag) anskaffes en relativt stor aktieportefølje. Derudover blev der i mange tilfælde kun betalt renter i løbetiden, og hovedstolen forfaldt først ved udløbet af leasingsaftalen. Med det lille indskud kunne der opnås et relativt stort positivt udbytte men også et stort negativt udbytte, den såkaldte løftestangseffekt (*leverage*). Denne aktieleasingskonstruktion var tiltrækkende i Nederlandene, ikke alene på grund af det voksende aktiemarked men også på grund af skattemæssige fordele, idet den månedlige rente kunne optages som fradrag i selvangivelsen af

indkomst, mens aktiernes værditilvækst var skattefri. Da økonomien i århundredets begyndelse stagnerede, rentefradraget blev afskaffet og aktiemarkedet kollapsede, blev aftaler om aktieleasing i høj grad risikofyldte. I mange tilfælde førte de til en restskyld, da aktiernes salgpris ikke var tilstrækkelig til at indfri lånet.

- 2 I denne sag indgik Z den 17. marts 2000 to sådanne aftaler om værdipapirleasing, begge med en løbetid på 120 måneder. Medkontrahenten var Dexia's retsforfølgner. Det samlede leasingbeløb, der blev aftalt for hver aftale, androg 49 507,66 EUR (købsprisen (hovedstolen) på 22 102,06 EUR og det samlede rentebeløb, der skulle betales, på 27 405,60 EUR). På aftalerne blev de »Særlige vilkår for leasing af værdipapirer som Legio-lease« (herefter »de særlige vilkår«) erklæret for anvendelige.
- 3 I henhold til leasingaftalerne skulle Z for hver aftale i de første 36 måneder månedligt betale 503,28 NLG (228,38 EUR) i rente og i de følgende 84 måneder 12,4% p.a. af købsprisen med et eventuelt fradrag på grundlag af aktiepakkens gennemsnitlige værdistigning. Hovedstolen skulle være betalt ved afslutningen af den aftalte løbetid for leasingaftalerne (120 måneder). Z havde for begge aftaler betalt 33 911,69 EUR i månedsafdrag i alt. Efter fradrag af modtaget udbytte fra aktierne fremkom et »netto-indskud« på 25 725,37 EUR for begge aftaler.
- 4 I 2006 afbrød Dexia leasingaftalerne med Z før tiden, fordi Z var kommet i betalingsrestance. I forhold til de præjudicielle spørgsmål kan dette ophør efter national ret ligestilles med en ophævelse af aftalen. Dexia har udfærdiget slutafregninger for leasingkontrakterne.

Ved disses beregning anvendtes artikel 6 og 15 i de særlige vilkår. Disse lyder:

»6. Såfremt (a) leasingtager efter skriftligt påkrav med trussel om sagsanlæg undlader at betale et eller flere månedsafdrag eller opfylde andre forpligtelser i henhold til aftalen eller andre lignende leasingaftaler som den foreliggende, eller (b) leasingtager anmoder om udsættelse med betalingen eller bliver erklæret konkurs, er banken berettiget til straks at hæve aftalen og alle lignende leasingaftaler som den foreliggende og indkræve det ubetalte restbeløb af samtlige kontraherede leasingbeløb i henhold til alle løbende leasingaftaler af samme art som den foreliggende aftale og sælge papirerne på børsen eller andetsteds på et af banken fastsat tidspunkt. Provenuet ved salget skal banken modregne i det beløb, som leasingtager skylder den. En eventuel saldo i leasingtagers favør skal udbetales denne.«

»15. [...] Såfremt aftalen hæves, skal leasingtagers fordring bestå af et beløb svarende til papirernes salgsværdi på hævetidspunktet, nedsat med et beløb svarende til kontantværdien af ubetalte restbeløb af det samlede kontraherede leasingbeløb. Kontantværdien beregnes i overensstemmelse med reglerne i BW's artikel 7A:1576e, stk. 2.«

- 5 Artikel 7A:1576e, stk. 1 og 2, i (den gamle) BW lød:

- »1. Køber er altid berettiget til betaling før tiden af et eller flere af de første aftalte afdrag på købsprisen.
2. Ved førtidig betaling på en gang af hele det stadig skyldige beløb har han ret til et fradrag på 5% p.a. af hvert afdrag, der er betalt før tiden.«
- 6 Ifølge disse slutafregninger skyldte leasingtager kontantværdien (beregnet i overensstemmelse med BW's artikel 7A:1576e med et fradrag på 5% p.a.) af det stadig skyldige beløb af den kontraherede hovedstol med fradrag af aktiernes salgsværdi (de særlige vilkårs artikel 15) og dernæst kontantværdien af de resterende månedsafdrag på grundlag af de særlige vilkårs artikel 6. Ifølge denne beregning fra Dexia af 3. oktober 2006 skyldte Z af de resterende månedsafdrag Dexia et beløb på 8 607,22 EUR for hver aftale. Dexia's slutafregninger førte til et beløb (herefter »restskylden«) på henholdsvis 7 682,36 EUR og 8 107,17 EUR, som Z skulle betale. Disse beløb udgjordes nærmere bestemt af den resterende hovedstol og de resterende 41 månedsafdrag med fradrag af aktiernes salgsværdi.
- 7 Hoge Raad (Nederlandenes øverste domstol) har udtalt, at Dexia som tjenesteyder med særlig finansiell sagkundskab vedrørende dette risikofyldte og komplekse produkt var forpligtet til at tage et passende hensyn til leasingtagers interesser og indgående advare om den hermed forbundne risiko for en restskyld, der kunne opstå ved aftalens ophør før tiden (advarselspligt). Dernæst har Hoge Raad udtalt, at Dexia burde have undersøgt leasingtagers indkomst- og formueforhold og herved overveje, om denne ud fra en fornuftig forventning rådede over tiltrækkelig betalingsevne til at kunne opfylde sine forpligtelser efter aftalen (undersøgelsespligt). Da Dexia har forsømt sin advarsels og undersøgelsespligt, er banken ifølge fast retspraksis forpligtet til at betale skadeserstatning, men erstatningen begrænses dog efter BW's artikel 6:101 (egen skyld) til to tredjedele af restskylden. Efter modregning af skadeserstatningen i restskylden bliver der således en tredjedel af restskylden tilbage til debit for leasingtager. Da leasingtagers finansielle forhold imidlertid er af en sådan art, at de finansielle pligter i henhold til leasingaftalen vil udgøre en uacceptabel stor finansiell byrde for ham, bør Dexia, såfremt den har forsømt begge forpligtelser til at udvise omhu, ud over to tredjedele af restskylden også erstatte to tredjedele af den betalte rente og eventuelle afdrag (allerede betalte månedsafdrag) som skade.
- 8 Dexia krævede i denne sag i begyndelsen betaling af en fjerdedel af restskylden som beregnet i slutafregningerne (ifølge Dexia 1 948,43 EUR og 2 702,12 EUR), forhøjet med udenrettlige omkostninger på 700 EUR.
- 9 Under sagen har Dexia anerkendt, at Z's finansielle situation var af en sådan art, at der var tale om en uacceptabel stor finansiell byrde, og at banken derfor skulle betale skadeserstatning til Z. Den skyldige skadeserstatning bestod ifølge Dexia af to tredjedele af de allerede betalte månedsafdrag efter modregning med udbytte og to tredjedele af restskylden bestående af bl.a. kontantværdien af de 41 resterende månedsafdrag i henhold til de særlige vilkårs artikel 6. Banken mente dog stadig at have ret til en tredjedel af de endnu ikke betalte månedsafdrag. Disse beløb

fradrog den i sin skyld til Z. Ifølge Dexia skyldte banken saldoen efter den første aftale på 6 844,95 EUR og efter den anden aftale saldoen på 5 731,82 EUR til Z.

- 10 Kantongerecht (ret i første instans) pålagde ved dom af 21. maj 2013 Dexia at betale et beløb på 18 804,60 EUR til Z. De resterende månedsafdrag (omregnet til kontantværdien), som Dexia krævede betalt, skulle ifølge Kantongerecht ikke tages i betragtning, og kunne således ikke fradrages det beløb, der skulle betales til Z.
- 11 Denne dom har Dexia appelleret. Z har anført, at de særlige vilkårs artikel 6, hvorpå Dexia støtter kravet om erstatning af de resterende månedsafdrag (omregnet til kontantværdien), indeholder en bestemmelse om strafrente, og må betragtes som et urimeligt vilkår i den betydning, der forudsættes i direktiv 93/13/EØF om urimelige kontraktvilkår i forbrugerftaler.
- 12 Den 29. november 2016 udsatte gerechtshof sagen i afventning af en afgørelse fra Hoge Raad i en national præjudiciel procedure om blandt andet spørgsmålet, om de særlige vilkårs artikel 6 og 15 må betragtes som urimelige vilkår som omhandlet i direktiv 93/13.
- 13 I sin præjudicielle afgørelse af 21. april 2017 udtalte Hoge Raad, at de særlige vilkårs artikel 6 faktisk måtte anses for et urimeligt vilkår som omhandlet i direktiv 93/13. Ifølge Hoge Raad er retten derfor forpligtet til at annullere vilkåret i en tvist mellem en køber og Dexia på grundlag af BW's artikel 6:233, for så vidt det vedrører de rentebeløb, der på tidspunktet for leasingsaftalens ophør stadig skulle betales. Disse rentebetalinger er Dexia ifølge Hoge Raad ikke berettiget til. Retsvirkningerne af dette vilkårs annullation reguleres ifølge Hoge Raad af de udfyldende bestemmelser i national ret.

De væsentligste argumenter, der fremføres af hovedsagens parter

- 14 Dexia har gjort gældende, at det af Hoge Raads præjudicielle dom følger, at det vilkår, på hvis grundlag den i tilfælde af førtidigt ophør kan kræve betaling af de resterende månedsafdrag, ganske vist kan anfægtes, men at den imidlertid har krav på skadeserstatning efter loven, nærmere bestemt efter BW's artikel 6:277, stk. 1, der lyder:

»Hvis en aftale hæves helt eller delvist, er den part, hvis misligholdelse er en grund til ophævelsen, forpligtet til at erstatte den anden part den skade, som denne lider derved, at der ikke er sket nogen gensidig opfyldelse men ophævelse af aftalen«.
- 15 Skaden består ifølge Dexia af de afdrag, der på tidspunktet for ophævelsen stadig skulle betales, hvorfra skal trækkes den fordel, som Dexia opnår som følge af ophævelsen. Dexia anfører at have lidt en skade på 6 653,33 EUR som følge af ophævelsen. Dette beløb er (som følge af forskellen mellem den i aftalen fastsatte

rente og den væsentligt lavere markedsrente på tidspunktet for ophævelsen) større end det beløb, Dexia havde krævet hos Z i medfør af artikel 6 i leasingaftalen.

- 16 Dexia's synspunkt kan sammenfattes således, at da den ikke længere påberåber sig aftalevilkåret i de særlige vilkårs artikel 6, som berettiger den til de resterende afdrag efter ophøret af aftalen, har den i al fald ret til den skadeserstatning, som den efter ophævelsen lovligt har krav på i henhold til den udfyldende bestemmelse.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 17 Det beløb, som Dexia kan rejse krav på i henhold til den udfyldende ret (BW's artikel 6:277), er muligvis større end det beløb, som Dexia havde kunnet kræve på grundlag af artikel 6 i leasingaftalens særlige vilkår. Dette skyldes forskellen mellem den i aftalen fastsatte rente (i 2000) og den væsentligt lavere markedsrente ved aftalens ophør (i 2006). Som følge af dette tidsforløb og den faldende rente ville Z således i den konkrete situation blive dårligere stillet ved anvendelse af den udfyldende ret (BW's 6:277) end ved anvendelse af den (annullerede) artikel 6 i leasingaftalens særlige vilkår. Spørgsmålet er, om Dexia i et sådant tilfælde kan påberåbe sig den lovbestede ordning i den udfyldende ret.
- 18 I de forenede sager C-96/16 og C-94/17 blev der stillet et tilsvarende spørgsmål, nemlig om annullation af et urimeligt vilkår om kontraktbestemt rente, skal have andre retsvirkninger, som f.eks. fuldstændig ophævelse af både renter og morarenter, eller om der også påløber lovbestede renter, hvis låntager ikke opfylder sine forpligtelser. Dette spørgsmål besvarede Domstolen imidlertid ikke. På denne baggrund og henset til den omstændighed, at disse spørgsmål vil kunne spille en rolle i et stort antal lignede sager, forelægges disse spørgsmål.